

Anonüümseks muudetud versioon

Tõlge

C-249/19-1

Kohtuasi C-249/19

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

25. märts 2019

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Tribunalul București (Bukaresti apellatsioonikohus, Rumeenia)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

11. veebruar 2019

Hageja esimeses kohtuastmes ja apellant:

JE

Kostja esimeses kohtuastmes ja vastustaja:

KF

[...]

TRIBUNALUL BUCUREȘTI – SECȚIA A IV-A CIVILĂ (Bukaresti apellatsioonikohus, neljas tsiviilkoda)

[...]

11. veebruari 2019. aasta avalik kohtuistung

[...]

On algatatud kohtuasi, mille ese on apellandi JE – kes esimeses kohtuastmes oli hageja – apellatsioonkaebus [...] vastustaja KF vastu – kes esimeses kohtuastmes oli kostja – ning mis puudutab lahutust alaealiste [laste] olemasolul.

[...]

KOHUS,

Tehes käesolevas asjas otsuse, tuvastab järgmist:

I. Vaidluse ese. Asjakohased faktilised asjaolud

- 1 JE kui hageja esimeses kohtuastmes esitas hagiga, mis kanti Judecătoria Iași (Iași esimese astme kohus, Rumeenia) [...] kohtuasjade nimekirja 13. oktoobril 2016, [lk 1] kostja KF suhtes abielulahutuse nõude, paludes poolte abielu lahutada ja anda hagejale tagasi nimi, mida ta kandis enne abielu, määrata ühine hooldusõigus nende alaealise tütre suhtes, [...] määrata alaealise tütre elukohaks ema elukoht Itaalias ning mõista kostjalt välja elatis ja kohtukulud.
- 2 Hageja täpsustas oma hagi põhjenduseks, et pooled sõlmisid abielu Rumeenias Iașis 2. septembril 2001 ja et sellest abielust sündis alaealine tütar [...], kes tuli ilmale 23. juunil 2005 Itaalias Veronas.
- 3 Judecătoria Iași (Iași esimese astme kohus) otsustas 31. mai 2017. aasta [...] kohtuotsusega tsiviilasjas, et asi ei allu talle, vaid hoopis Judecătoria Sectorului 5 Bucureștille (Bukaresti viienda ringkonna esimese astme kohus, Rumeenia), kelle kohtuasjade nimekirja see asi 9. augustil 2017 kantigi.
- 4 Viimane kohus nõustus 21. novembri 2017. aasta kohtuistungil vastuväitega, et üldine kohtualluvus ei kuulu Rumeenia kohtutele nõuete osas, mis puudutavad alaealise tütre hooldusõigust ja ülalpidamise kohustust [...].
- 5 Judecătoria Sectorului 5 București (Bukaresti viienda ringkonna esimese astme kohus) jättis 20. veebruari 2018. aasta [...] otsusega tsiviilasjas hagi põhjendamatuks tõttu rahuldamata, põhjendades oma otsust järgmiselt.
- 6 Et on tuvastatud, et poolte alaline elukoht oli kuupäeval, mil sellele kohtule hagi abielu lahutamiseks esitati, Itaalias (sest pooled elasid märkimisväärselt pikka aega [...] Itaalias ka enne selle kohtu poole pöördumist), tuvastas kohus, et [nõukogu 27. novembri 2003. aasta] määrus (EÜ) nr 2201/2003 [mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000] ning [nõukogu 20. detsembri 2010. aasta] määrus nr 1259/2010 [tõhustatud koostöö rakendamise kohta abielulahutuse ja lahuse suhtes kohaldatava õiguse valdkonnas] – mis välistavad Rumeenia üldist kohtualluvust käsitlevate menetlusnormide ja [Rumeenia] tsiviilseadustiku lahutuse suhtes kohaldatava õiguse kindlaksmääramist käsitletavate sätete kohaldamise – on otse kohaldatavad.
- 7 Olles tuvastanud, et üldine kohtualluvus kuulub lahutuse küsimuses Rumeenia kohtutele (määruse nr 2201/2003 artikli 3 lõike 1 punkt b) ning territoriaalne kohtualluvus Judecătoria Sectorului 5-le (Bukaresti viienda ringkonna esimese astme kohus), tuvastas see kohus, et vaidluse suhtes kohaldatakse vastavalt

määruse (EÜ) nr 1259/2010 artikli 8 punktile a Itaalia õigust, sest poolte alaline elukoht on Itaalias. Selles küsimuses leidis see kohus, et määruse nr 1259/2010 artikli 8 punktis a ette nähtud kriteeriumid on sätestatud hierarhiliselt, st kui esimese kriteeriumi tingimused on täidetud, on ülejäänud välistatud, märkides samal ajal, et määruse nr 1259/2010 põhjenduses 10 on juhitud tähelepanu, et lahutuse põhjustele kohaldatakse selle määruse kollisiooninormidega kindlaks määratud õigust.

- 8 See kohus arvab, et abielu lahutamist muudel põhjustel, kui on nähtud ette Itaalia seaduse nr 898/01.12.1970 (1. detsembri 1970. aasta seadus nr 898, millega reguleeritakse abielu lahutamise juhtumeid (Legge 1° dicembre 1970, n.898 „Disciplina dei casi di scioglimento del matrimonio“) artiklis 3, võib nõuda ainult juhul, kui abikaasad on asunud ametlikult lahku elama – lahusel, mille peab tuvastama või milleks korralduse andma kohus [lk 2] ja mis peab olema kestnud vähemalt kolm aastat alates ametlikult lahku elama asumisest kuni hetkeni, mil kohtule hagi abielu lahutamiseks esitati.
- 9 Analüüsides hageja hagi niisugusena, nagu seda on kirjeldatud, leidis see kohus, et abielulahutuse põhjuseid, millele hageja tugineb, ei ole nähtud ette abielu lahutamise juhtumeid reguleeriva seaduse nr 898/1970 artiklis 3 ega ole ka tõendatud mingi niisuguse kohtuotsuse olemasolu, mille kohaselt elavad pooled ametlikult lahus. See kohus ei nõustunud argumentidega, et Itaalia õigusnormides on nähtud ette, et abikaasad peavad lihtsalt elama faktiliselt lahus, sest seaduse nr 898/01.12.1970 artikli 3 lõike 1 punkti 2 alapunkti b tekstis on sõnaselgelt nimetatud ainult lahusel, mida kohus on tunnustanud või milleks ta on korralduse andnud, mis eeldab kohtumenetluse toimumist.
- 10 Et Rumeenia õiguses ei ole nähtud ette ametliku lahuse tunnistamise menetlust, peab see menetlus toimuma Itaalia kohtutes ning seega on Rumeenia kohtutele esitatav vastav nõue vastuvõetamatu.
- 11 Hageja on esitanud selle kohtuotsuse ja nende vaheotsuste peale apellatsioonkaebuse, paludes, et hagi niisugusena, nagu see on sõnastatud, rahuldataks. Apellant põhjendas oma apellatsioonkaebust nii, et tema arvates on määruse nr 1259/2010 artiklis 8 ette nähtud kriteeriumid alternatiivsed. Ta kinnitab ka, et täpsustas oma hagi, paludes esimeses nõudes kohtul Itaalia materiaaõigusnormide kohaselt lahuse tunnistada ja kooselu seetõttu lõppenuks tunnistada ning teise võimalusena abielu lahutada. Apellant märkis ka, et esimese astme kohus oleks pidanud kohaldama Rumeenia tsiviilseadustiku artikli 2600 lõiget 2, mille kohaselt kohaldatakse juhul, kui nii kindlaks määratud välisriigi õiguses ei ole lahutust ette nähtud või on see ette nähtud erakordselt piiravatel tingimustel, Rumeenia õigust juhul, kui üks abikaasadest on abielulahutuse nõude esitamise kuupäeval Rumeenia kodanik või on tema alaline elukoht Rumeenias. Seepärast väidab apellant, et kuna Itaalia õigus on abielulahutamise tingimuste osas piirav, tuleb kohaldada Rumeenia materiaaõigusnorme; esimese astme kohus ei võtnud siiski selle nõude kohta seisukohta. Apellant märgib ka, et kui asutakse seisukohale, et kohaldatavad on Itaalia materiaaõigusnormid, arvab ta, et

lahendus, mille valis esimese astme kohus – kes otsustas, et nõue, et kohus tunnustaks lahusele, on vastuvõetamatu, –, on õigusvastane, sest kohus leidis, et käsitletaval juhul kohaldatakse Itaalia materiaalõigusnorme, st õigust, milles on Itaalia tsiviilseadustiku (Codice civile) artiklitega 150 ja 151 ning artikli 191 lõikega 2 ette nähtud kohtu poolt tunnustatud lahusele instituu, mida on muudetud 2015. aasta seadusega nr 55/6 (6. mai 2015. aasta seadus nr 55, millega reguleeritakse lahutust või abielu tsiviilõiguslike tagajärgede lõppemist ja abikaasade kooselu lõppemist (legge 6 maggio 2015, n.55, Disposizioni in materia di scioglimento o di cessazione degli effetti civili del matrimonio nonché di comunione tra i coniugi)).

- 12 Apellant täpsustas ka, et tema arvates on Itaalia õigust arvestades vaidluse suhtes kohaldatav määruse nr 1259/2010 artikli 10 esimene lause, väites, et Rumeenia tsiviilseadustiku artikli 2600 lõige 2 kujutab endast faktiliselt määruse nr 1259/2010 artiklis 10 sätestatu ülevõtmist [lk 3] Rumeenia õigusesse. Apellant on viidanud ka määruse nr 1259/2010 artiklile 12, väites, et Itaalia õiguse kohaldamine on ilmselgelt vastuolus kohtu asukohariigi avaliku korraga, mille tõttu tuleb välistada muidu kohaldatava välisriigi õiguse kohaldamine ja kohaldada Rumeenia abielulahutust käsitlevaid õigusnorme.

II. Käsitletaval juhul kohaldatavad riigisisised õigusnormid. Asjakohane riigisisene kohtupraktika

- 13 Rumeenia tsiviilseadustiku artikli 2557 lõike 3 kohaselt[, mis sisaldub] VII raamatu I jaotises „Rahvusvahelise eraõiguse normid“, „kohaldatakse selle raamatu sätteid osas, milles rahvusvahelised konventsioonid, millega Rumeenia on ühinenud, Euroopa Liidu õigus või eriseadused ei reguleeri teisiti“.
- 14 Mis puudutab asjakohast riigisisest kohtupraktikat, siis Rumeenia kohtutel on väljakujunenud praktika, mille kohaselt nad kohaldavad määrust nr 1259/2010 ja Euroopa Liidu Kohtu praktikat määruse (EÜ) nr 1259/2010 tõlgendamisel otse, kui tegemist on samalaadsete faktiliste asjaoludega. Nii on Rumeenia kohtud, kellele on esitatud lahusele tunnustamise nõue, leidnud, et niisugune nõue on vastuvõetamatu, sest Rumeenia õiguses ei ole sellist menetlust ette nähtud, ning olukorras, kus neile on esitatud otse abielu lahutamise nõue, ilma et eelnevalt oleksid Itaalia kohtud määranud lahusele, on nad otsustanud, et niisugune nõue on esitatud liiga vara. Rumeenia kohtud ei ole esitanud Euroopa Kohtule küsimust, mis on käesoleva eelotsusetaotluse esemeks, ega ole ka hetkel Euroopa Kohtus menetlemisel ühtegi eelotsusetaotlust, milles määruse nr 1259/2010 artiklit 10 palutaks tõlgendada seoses samasuguste faktiliste asjaoludega.
- 15 Rumeenia tsiviilseadustiku artikli 2600 lõigetes 2 ja 3 on sätestatud: „2. Kui nii kindlaks määratud välisriigi õiguses ei ole abielulahutus lubatud või on lubatud väga piiravatel tingimustel, kohaldatakse Rumeenia õigust juhul, kui üks abikaasadest on abielulahutamise nõude esitamise kuupäeval Rumeenia kodanik

või tema alaline elukoht on Rumeenias. 3. Lõikes 2 sätestatud kohaldatakse ka juhul, kui abielulahutuse suhtes kohaldatakse abikaasade valitud õigust.“

16 [...]

III. Asjakohased Euroopa Liidu õigusnormid

- 17 Määruse nr 1259/2010 artiklis 8 „Poolte valikuvõimaluse kasutamata jätmise korral kohaldatav õigus“ on sätestatud: „Kui artiklist 5 tulenev valikuvõimalus jäetakse kasutamata, kohaldatakse abielulahutuse ja lahuselu suhtes selle riigi õigust: a) kus on kohtusse pöördumise ajal abikaasade peamine elukoht; või selle puudumise korral, b) kus oli abikaasade [lk 4] viimane peamine elukoht, tingimusel et sellest ei ole kohtusse pöördumise ajal möödunud rohkem kui aasta, kui üks abikaasadest kohtusse pöördumise ajal endiselt selles riigis elab; või selle puudumise korral, c) mille kodanikud mõlemad abikaasad on kohtusse pöördumise ajal; või selle puudumise korral, d) kus kohtusse pöörduakse“.
- 18 Määruse nr 1259/2010 artiklis 10 on nähtud ette, et „[k]ui artiklist 5 või 8 tulenevalt kohaldatava õiguse kohaselt ei ole abielulahutust ette nähtud või kui see ei taga ühele abikaasadest tema soo tõttu võrdset võimalust abielulahutust või lahuselu taotleda, kohaldatakse kohtu asukohariigi õigust“.
- 19 Määruse nr 1259/2010 [põhjendustes] 24–26 on märgitud: „(24) Olukorras, kus kohaldatavas õiguses ei ole abielulahutust ette nähtud või see ei taga ühele abikaasadest tema soo tõttu võrdset võimalust abielulahutust või lahuselu taotleda, tuleks siiski kohaldada selle riigi õigust, kus on kohtu poole pöördutud. See ei tohiks siiski piirata avaliku korra klausli kohaldamist. (25) Avaliku korra kaalutlustel peaks osalevate liikmesriikide kohtutel olema õigus erandkorras eirata välisriigi õiguse sätet, kui selle kohaldamine asjaomasel juhul oleks ilmselgelt vastuolus kohtu asukohariigi avaliku korraga. Sellest hoolimata ei tohiks kohtutel olla õigust teise riigi õiguse sätet avaliku korra kaalutlustel eirata juhul, kui see on vastuolus Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga, eriti selle artikliga 21, milles keelatakse igasugune diskrimineerimine. (26) Kui käesolevas määruses on viidatud asjaolule, et osaleva liikmesriigi, kelle kohtu poole pöörduti, õiguse kohaselt ei ole abielulahutust ette nähtud, tuleks seda tõlgendada nii, et selle liikmesriigi õiguses puudub abielulahutuse institutsioon. Sellisel juhul ei tohiks kohtul olla kohustust kuulutada välja abielulahutus käesoleva määruse kohaldamise tõttu. Kui käesolevas määruses on viidatud asjaolule, et osaleva liikmesriigi, kelle kohtu poole pöörduti, õiguse kohaselt ei loeta asjaomast abielu abielulahutusega seotud menetluse välja kuulutamiseks kehtivaks, tuleks seda muu seas tõlgendada nii, et seda abielu selle liikmesriigi õiguses ei eksisteeri. Sellisel juhul ei tohiks kohtul olla kohustust kuulutada välja abielulahutus või lahuselu käesoleva määruse kohaldamise tõttu.“ [lk 5]

IV. Põhjused, miks kohus eelotsusetaotluse esitab

IV.1. Poolte arvamus õiguslikus küsimuses, mis on Euroopa Kohtule tõlgendamiseks esitatud

- 20 Apellant leidis, et Euroopa Kohtu poole ei ole vaja pöörduda ning seda seepärast, et määrus nr 1259/2010 ja Rumeenia tsiviilseadustiku vahel valitseb ilmselge vastavus ning seega oleks kohus pidanud võtma arvesse Rumeenia tsiviilseadustiku artikli 2600 lõikeid 2 ja 3, milles on nähtud ette, et kui kohaldatavas välisriigi õiguses ei ole lahutust ette nähtud või on see ette nähtud erakordselt piiravatel tingimustel, kohaldatakse Rumeenia õigust, kui üks abikaasadest on abielulahutuse nõude esitamise kuupäeval Rumeenia kodanik või on tema alaline elukoht Rumeenias. Apellant juhtis tähelepanu ka sellele, et teatavate välisriigi õigusnormide kohaldamise võib sama määruse artikli 12 alusel välistada, kui need on vastuolus avaliku korraga.

IV. 2. Euroopa Kohtule esitatav küsimus

- 21 EL õiguse probleemi kindlaksmääramine. Euroopa Liidu õiguse probleemiks on käsitletaval juhul määruse nr 1259/2010 artikli 10 tõlgendamine [...] selles mõttes, et tuleb selgitada välja, kas väljendit „artiklist 5 või 8 tulenevalt kohaldatava õiguse kohaselt ei ole abielulahutust ette nähtud“ tuleb tõlgendada kitsendavalt, sõnasõnalt, st nii, et mõeldakse ainult olukorda, mil kohaldatav välisriigi õigus ei näe ette mitte mingis vormis lahutust, või tuleb seda tõlgendada laiendavalt, st nii, et see hõlmab ka olukorda, kus kohaldatava välisriigi õiguse kohaselt on lahutus ette nähtud, kuid väga piiravatel tingimustel – mis eeldab, et enne lahutamist tuleb kindlasti läbi viia menetlus, milles arutatakse abikaasade lahusele küsimust ja mille puhul ei sisalda kohtu asukohariigi õigus samaväärseid menetlusnorme.
- 22 Vajadus otsuse järele vaidluses (tuvastatud EL õiguse probleemi asjakohasus). Olenevalt väljendi „artiklist 5 või 8 tulenevalt kohaldatava õiguse kohaselt ei ole abielulahutust ette nähtud“ tõlgendusest hindab eelotsusetaotluse esitanud kohus seda vaidlust, lähtudes selle suhtes kohaldatavatest õigusnormidest, st kas Itaalia õigusest või kohtu asukohariigi, st Rumeenia õigusest.
- 23 [...] [lk 6]
- 24 [...] [on uuesti ära toodud põhjendused 24 ja 26]
- 25 Olenevalt artiklis 10 kasutatud väljendi „ei ole abielulahutust ette nähtud“ tõlgendamise viisist on olemas järgmised lahendused.
- 26 Kitsendav tõlgendus viib järelduseni, et kohaldatakse Itaalia materiaalsoigusnorme – mille tulemusena on riigisisised kohtud teinud mõned otsused, milles ta on jätnud hagi läbi vaatamata kas põhjendusel, et see on vastuvõetamatu (kui

nõutakse lahuselu tunnustamist), või põhjendusel, et see on esitatud liiga vara (kui nõutakse abielu lahutamist ilma, et lahuselu oleks vastavalt Itaalia seadusele ametlikult tunnustatud), või siis põhjendamata tõttu rahuldamata nagu käsitletaval juhul, milles esimese astme kohtu kaalutlustes on viidatud nii asjaolule, et kohus ei ole eelnevalt tunnustanud poolte lahusolu, kui ka asjaolule, et niisugune lahuselu tunnustamine ei ole lubatud, sest Rumeenia õiguses ei ole ametlikku lahuselu tunnustamist ette nähtud. Teiste sõnadega on menetluslikud takistused, mis tulenevad sellest, et Rumeenia õiguses puudub lahuselu tunnustamise menetlus, viinud niisuguste menetluslike lahenduste väljakuulutamiseni, mille puhul hagi ei arutatud sisuliselt.

- 27 Nimetatud väljendi laiendav tõlgendus selles mõttes, et see hõlmab ka olukorda, kus kohaldatavas välisriigi õiguses on lahutus lubatud, kuid ainult väga piiravatel tingimustel, – mis eeldab, et enne lahutust tuleb kindlasti läbi viia lahuselu tunnustamise menetlus, mille puhul ei ole kohtu asukohariigi õiguses samaväärseid menetlusnorme, –, viib kohtu asukohariigi õiguse, st Rumeenia õiguse kohaldamiseni, sest abikaasad on Rumeenia kodanikud, kes sõlmisid abielu Rumeenias.
- 28 Seega määratakse käesolevas vaidluses kohaldatavad materiaalõigusnormid kindlaks olenevalt tõlgendusest, mida on küsitud.
- 29 Kontrollimisel ei leidnud eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtu praktikast ühtegi kohtuasja, mis käsitleks määruse nr 1259/2010 artikli 10 tõlgendamist.

V. Järeldus. Menetluslikud meetmed

- 30 Tribunalul (apellatsioonikohus) leiab, et otsus appellatsioonkaebuse kohta sõltub tõlgendusest, mille Euroopa Kohus esitab eespool toodud õigusliku probleemi kohta.
- 31 Mis puudutab vajadust pöörduda Euroopa Kohtu poole peale selle, et täidetud peab olema tingimus, et eelotsuse küsimus on asjakohane vastamisel õigusküsimustele, mis tuleb asjas otsuse tegemiseks lahendada, siis Tribunalul (apellatsioonikohus) juhib tähelepanu, et liidu õigusnormi, millele eelotsuse küsimuses viidatakse, ei ole veel [lk 7] tõlgendatud ning seepärast ei ole see kohus eelotsusetaotluse esitamise kohustusest vabastatud (vt selle kohta 27. märtsi 1963. aasta kohtuotsus [Da Costa, 28–30/62, EKL], lk 3).
- 32 Tribunalul (apellatsioonikohus) arvab, et see, kuidas liidu õigust oleks käsitletaval juhul õige tõlgendada, ei ole nii ilmne, et ei jäta mingit mõistlikku kahtlust ja võimaldaks tal seega jätta Euroopa Kohtule esitamata liidu õiguse tõlgendamise küsimuse, mis siinses kohtus üles kerkis, (kohtuotsus Intermodal Transports, C-495/03, EU:C:2005:552, punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika) ning teha otsus ainult omal vastutusel (kohtuotsus Cilfit jt, 283/81, EU:C:1982:335, punkt 16). Seepärast ei kohaldata selles vaidluses selge akti (*acte claire*) teooriat.

- 33 Kohtuotsus, mis selles kohtuasjas tehakse, on riigisiseste õiguskaitsevahendite süsteemis lõplik ning seepärast peab Tribunalul (apellatsioonikohus) pöörduma Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 267 kolmanda lõigu kohaselt eespool kirjeldatud olukorras Euroopa Kohtu poole, et saada menetluses oluline liidu õiguse tõlgendus.
- 34 [...] [korraldus menetlus peatada]

ESITATUD PÕHJENDUSTEST LÄHTUDES

OTSUSTAB SEADUSE NIMEL

JÄRGMIST:

Euroopa Liidu Kohtule esitatakse eelotsusetaotlus, milles palutakse tõlgendada määruse nr 1259/2010 artiklit 10, milles on nähtud ette, et „[k]ui artiklist 5 või 8 tulenevalt kohaldatava õiguse kohaselt ei ole abielulahutust ette nähtud või kui see ei taga ühele abikaasadest tema soo tõttu võrdset võimalust abielulahutust või lahuselu taotleda, kohaldatakse kohtu asukohariigi õigust“, st selgitada, kas väljendit „kui artiklist 5 või 8 tulenevalt kohaldatava õiguse kohaselt ei ole abielulahutust ette nähtud“:

– tuleb tõlgendada kitsendavalt, st sõnasõnalt, st nii, et mõeldakse ainult olukorda, mil kohaldatav välisriigi õigus ei näe ette mitte mingis vormis lahutust, või tuleb seda tõlgendada laiendavalt, st nii, et see hõlmab ka olukorda, kus kohaldatava välisriigi õiguse kohaselt on lahutus ette nähtud, kuid väga piiravatel tingimustel – mis eeldab, et enne lahutamist tuleb kindlasti läbi viia menetlus, milles arutatakse abikaasade lahuselu küsimust ja mille puhul ei sisalda kohtu asukohariigi õigus samaväärseid menetlusnorme.

[...]

[...]

[...] [menetlus ja allkirjad]